

Om te beginnen:

Ik ben het volledig eens met de opmerkingen in deze consultatie van mijn collega Prof. J.O. Mierau (22 juli 2023 ingediend). Ik zie de nu voorgestelde wetswijziging ook als een groot gevaar voor het Nederlandse HO – en de Nederlandse wetenschap en concurrentiepositie. Ik ga de punten die hij al heeft gemaakt niet allemaal herhalen.

Algemeen:

Ik ben hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen, aan de Faculteit Science & Engineering. Hier ben ik ook directeur van de BSc opleiding Life Science and Technology, een Engelstalige opleiding die de hele breedte van de bèta-disciplines bestrijkt. Deze opleiding trekt zo'n 30% internationale studenten, het onderwijs wordt voor een zeer groot deel verzorgd door docenten waarvan Nederlands niet de eerste taal is, en is mede door het zeer internationale karakter een succes. Veel van de docenten in mijn opleiding doceren ook in andere opleidingen – chemie, natuurkunde, biologie, farmacie. Dit aspect van verwevenheid tussen opleidingen en de gevolgen daarop van de nu voorgestelde WIB, mis ik. Een klein aanbod van anderstalige opleidingen aan een instelling maakt het lastig om daadwerkelijk te profiteren in een dergelijke opleiding van de international classroom – voor internationale studenten is het niet aantrekkelijk om in een verder vooral Nederlandse omgeving (faculteit, universiteit, studievereniging etc) terecht te komen, en voor docenten die het Nederlands (nog) onvoldoende beheersen is er eenvoudigweg niet voldoende onderwijs om hun takenpakket voldoende in te vullen.

Dat brengt mij bij een tweede bezwaar – ik ben ook onderwijsdirecteur van het onderzoeksinstituut waar ik werk. Het is mijn taak om te zorgen dat de staf binnen het instituut voldoende onderwijs verzorgt, en om opleidingen te helpen de juiste docent bij het juiste vak te vinden. Dit is nu al een lastige klus – maar als ik daarbij ook nog rekening moet houden met de taalvaardigheid van de docent wordt het een onmogelijke puzzel. Nu houd ik als wetenschapper wel van puzzels, maar ik besteed mijn tijd toch liever aan wetenschappelijke puzzels in plaats van aan organisatorische puzzels waar ik de meerwaarde niet van inzie.

De impact van deze maatregelen op de organisatie van het onderwijs en de werkdruk die dat met zich meebrengt zijn in dit voorstel onvoldoende meegewogen – directe kosten worden voorspeld maar indirecte kosten (en 'knock-on effects') veronachtzaamd. Aangezien veel van deze taken op basis van vrijwilligheid en loyaliteit worden uitgevoerd acht ik het waarschijnlijk dat de taakverzwaring die deze maatregel met zich meebrengt ervoor zorgt dat het moeilijk gaat worden dergelijke posities te bemensen<sup>1</sup>. Ik zou in elk geval mijn functie als onderwijsdirecteur heroverwegen.

Net als collega Mierau mis ik een precieze beschrijving van de problemen die de voorgestelde WIB moet oplossen, de argumentatie waarom de WIB hier het meest geschikte instrument voor zou zijn, en een duidelijke omschrijving van wanneer de beoogde doelstellingen gehaald zouden zijn. Druk op huisvesting lijkt mij geen probleem van OCW maar van Volkshuisvesting – het is bovendien bekend dat deze druk niet alleen geldt voor studenten die een kamer zoeken maar meer algemeen het gevolg is van overheidsbeleid van de afgelopen jaren. Er wordt geschermd met een Nuffic rapport dat aantoonde dat studenten hun beheersing van het Nederlands als een belemmering zien om te blijven – tegelijk laat datzelfde rapport zien dat

---

<sup>1</sup> <https://nos.nl/artikel/2481095-examencommissies-universiteiten-zuchten-onder-stijgend-aantal-studenten>

er erg hoge stayrates zijn onder internationaal WO afgestudeerden in Onderwijs en Techniek<sup>2</sup>. Zouden deze tekortsectoren nog steeds dezelfde aantallen internationale studenten trekken als we het algemene klimaat voor internationale studenten verslechteren?

Volgens de Memorie van toelichting zijn er zes uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het voorstel: het eerste uitgangspunt is “Het optimaal benutten van de meerwaarde van internationalisering voor het stelsel” (p16). Hoe dit uitgangspunt gewaarborgd wordt in het huidige voorstel WIB, of hoe “optimaal benutten” wordt gedefinieerd, wordt niet uitgewerkt. Over hoe een “duurzame balans” (p15) er uit ziet – geen woord.

Tot slot – ik heb zelf in verschillende Europese landen gewerkt, zoals het Verenigd Koninkrijk (destijds EU) en Portugal. Mijn partner is Spaans. Hoewel ik zowel basaal Portugees (A1) als Spaans (B1/B2) heb geleerd, en met name in het Spaans prima een gesprek kan voeren, de krant kan lezen, en in het algemeen kan functioneren, maak ik me niet de illusie dat ik in het Spaans onderwijs kan geven op een niveau dat een student daar daadwerkelijk iets van opsteekt. De impact van de nu voorgestelde WIB op onze niet-Nederlandstalige staf is enorm – en de impact op onze wervingskracht in verschillende (tekort)disciplines zal dat ook zijn – het is namelijk voor internationale staf niet aantrekkelijk om in een verder weinig internationale werkomgeving terecht te komen. Dit geldt ook voor Nederlandstalige staf met een internationale partner die ook in het HO werkzaam is – iets wat zeer veel voorkomt. De Nederlandse wetenschap is – zeker in de EU – toonaangevend waar het gaat om het leveren van onderzoeksprestaties en het verwerven van onderzoeksfinanciering (waarzonder die prestaties niet mogelijk zijn). Een groot deel van die prestaties wordt geleverd door onze internationale staf. Door Nederland minder aantrekkelijk te maken voor deze staf is de kans groot dat wij onze goede positie verliezen.

De voorgestelde WIB problematiseert internationalisering en zet in op inperking. Dit is een vorm van terugtrekken achter de dijken. Het is in mijn ogen een gemiste kans dat de minister de in de memorie beleden voordelen van internationalisering niet aangrijpt om Nederland blijvend te positioneren als internationaal leidinggevend in (hoger) onderwijs en wetenschap, en in te zetten op maatregelen die tot doel hebben dat op een beheersbare manier bewerkstelligen.

Specifiek:

p30. Regie door de instellingen.

Het tijdspad voor de indiening van een voorstel van een gezamenlijk voorstel door instellingen aan de minister van zes maanden is niet realistisch. Om tot een gezamenlijk voorstel dat afgestemd is tussen de verschillende WO of HBO-instellingen te komen lijken 6 maanden onvoldoende om tot voldoende overleg en een afgewogen voorstel te komen. Mocht bovendien een dergelijk voorstel in de periode niet mogelijk blijken dan zal elke instelling alsnog een individueel plan in moeten dienen, binnen deze zelfde termijn. Het is opmerkelijk

---

<sup>2</sup> <https://www.nuffic.nl/publicaties/stayrate-en-arbeidsmarktpositie-van-internationale-afgestudeerden-in-nederland>

dat de minister zichzelf meer tijd gunt (9 maanden) om de plannen te toetsen dan aan de instellingen wordt gegund om de plannen te formuleren.

p32/33. Inspanningsverplichting.

Het bevorderen van het Nederlands van *alle* studenten is een sympathiek idee. Het verplichten dit te doen als onderdeel van het curriculum van een anderstalige opleiding is in mijn ogen discriminerend en, zoals nu voorgesteld, onuitvoerbaar:

- De inspanningsverplichting is weliswaar in duur gelijk voor studenten die de Nederlandse taal al dan niet beheersen, het doel van de inspanning is verschillend. Dit leidt tot verschillende leeruitkomsten van de opleiding en de facto een verschil in de verworven vaardigheden in de opleiding – dus *twee verschillende* opleidingen. Dit is fundamenteel verschillend van de mogelijkheid die studenten hebben om door *keuzevakken* een deel van hun opleiding in te richten. In het voorliggende voorstel is de leeruitkomst van de opleiding verschillend, al naar gelang de Nederlandse taalvaardigheid van een student. Dat is discriminerend.
- Het toetsen van de inspanningsverplichting wordt belegd bij de examencommissie. Hiertoe zijn veel examencommissies niet in staat – het ontbreekt aan kennis over onderwijs in talen in, bijvoorbeeld een opleiding Chemische Technologie. Een dergelijke examencommissie zal dan ook niet in staat zijn om te bepalen of een bepaalde inspanning daadwerkelijk het gewenste aantal uren kost (wanneer de inspanning extracurriculair is), laat staan om deze inspanning te toetsen op inhoud (wanneer de inspanning deel van het curriculum is).
- Het verplicht stellen van extracurriculaire activiteiten bovenop het reguliere studieprogramma leidt tot een verzwarend van de opleiding. Bovendien is het nadrukkelijk niet de taak van een opleiding om *extracurriculaire* activiteiten te ontwerpen, verzorgen of toetsen. Ik zie niet hoe het mogelijk is een inspanning verplicht te stellen voor het behalen van een diploma van een opleiding waarbinnen die inspanning niet tot het reguliere curriculum behoort. Daarboven geldt dat er voor het leveren van extracurriculair onderwijs (zoals bijvoorbeeld nu aansluitingstrajecten voor de overgang van HBO naar WO MSc onderwijs) geen vergoeding wordt gegeven door het rijk. De nu voorgestelde extracurriculaire inspanningsverplichting betekent een forse investering (p47) – wordt verwacht dat de instellingen deze uit bestaand budget financieren?